

Cezary RITTER

**JAN PAWEŁ II I BENEDYKT XVI
O CNOTACH MORALNYCH**

Wykaz skrótów

IGP – *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* [Città del Vaticano]

I (1978) ss. 477	XIV (1991) t. 1, ss. 1983
II (1979) [t. 1], ss. 1729	XIV (1991) t. 2, ss. 1619
II (1979) t. 2, ss. 157	XV (1992) t. 1, ss. 2147
III (1980) t. 1, ss. 1983	XV (1992) t. 2, ss. 1119
III (1980) t. 2, ss. 1869	XVI (1993) t. 1, ss. 1855
IV (1981) t. 1, ss. 1292	XVI (1993) t. 2, ss. 1725
IV (1981) t. 2, ss. 1313	XVII (1994) t. 1, ss. 1367
V (1982) t. 1, ss. 1376	XVII (1994) t. 2, ss. 1281
V (1982) t. 2, ss. 2497	XVIII (1995) t. 1, ss. 2054
V (1982) t. 3, ss. 1751	XVIII (1995) t. 2, ss. 1589
VI (1983) t. 1, ss. 1730	XIX (1996) t. 1, ss. 1798
VI (1983) t. 2, ss. 1496	XIX (1996) t. 2, ss. 1206
VII (1984) t. 1, ss. 2016	XX (1997) t. 1, ss. 1799
VII (1984) t. 2, ss. 1708	XX (1997) t. 2, ss. 1230
VIII (1985) t. 1, ss. 2081	XXI (1998) t. 1, ss. 1669
VIII (1985) t. 2, ss. 1683	XXI (1998) t. 1, ss. 1669
IX (1986) t. 1, ss. 2204	XXII (1999) t. 1, ss. 1660
IX (1986) t. 2, ss. 2242	XXII (1999) t. 2, ss. 1396
X (1987) t. 1, ss. 1482	XXIII (2000) t. 1, ss. 1415
X (1987) t. 2, ss. 2582	XXIII (2000) t. 2, ss. 1463
X (1987) t. 3, ss. 1812	XXIV (2001) t. 1, ss. 1607
XI (1988) t. 1, ss. 1073	XXIV (2001) t. 2, ss. 1376
XI (1988) t. 2, ss. 2625	XXV (2002) t. 1, ss. 1290
XI (1988) t. 3, ss. 1405	XXV (2002) t. 2, ss. 1130
XI (1988) t. 4, ss. 2317	XXVI (2003) t. 1, ss. 1298
XII (1989) t. 1, ss. 1945	XXVI (2003) t. 2, ss. 1205
XII (1989) t. 2, ss. 1783	XXVII (2004) t. 1, ss. 1063
XIII (1990) t. 1, ss. 1885	XXVII (2004) t. 2, ss. 933
XIII (1990) t. 2, ss. 1888	XXVIII (2005), ss. 333

- NP I – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, I (1978), Poznań-Warszawa 1987, ss. 220
 NP II, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 1, Poznań 1990, ss. 793
 NP II, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 2, Poznań 1992, ss. 753
 NP III, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 1, Poznań-Warszawa 1985, ss. 875
 NP III, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 2, Poznań-Warszawa 1986, ss. 924
 NP IV, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 1, Poznań 1989, ss. 611
 NP IV, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 2, Poznań 1989, ss. 572
 NP V, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 1, Poznań 1993, ss. 877
 NP V, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 2, Poznań 1996, ss. 1004
 NP VI, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 1, Poznań 1998, ss. 852
 NP VI, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 2, Poznań 1999, ss. 686
 NP VII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 1, Poznań 2001, ss. 924
 NP VII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 2, Poznań 2002, ss. 827
 NP VIII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 1, Poznań 2003, ss. 1076
 NP VIII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 2, Poznań 2004, ss. 856
 NP IX – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IX (1986) t. 1, Poznań 2005, ss. 999

IB – *Insegnamenti di Benedetto XVI* [Città del Vaticano]

I (2005), ss. 1326	III (2007), t. 2, ss. 1065
II (2006), t. 1, ss. 1008	IV (2008), t. 1, ss. 1280
II (2006), t. 2, ss. 1065	IV (2008), t. 2, ss. 1099
III (2007), t. 1, ss. 1405	V (2009), t. 1, ss. 1439

ORpol. – “L’Osservatore Romano” wydanie polskie 1(1980) –

JAN PAWEŁ II

1978

1. *Roztropność* (Audiencja generalna, 25 X) NP I, s. 26-28; toż: *La prudenza*, IGP I, s. 60-63.
2. *Bez sprawiedliwości nie ma miłości* (Audiencja generalna, 8 XI), NP I, s. 48-50; toż: *Senza giustizia non c’è amore*, IGP I, s. 108-111.
3. *Cnota męstwa* (Audiencja generalna, 15 XI), NP I, s. 72-75; toż: *La virtù della fortezza*, IGP I, s. 159-164.
4. *Cnota umiarkowania* (Audiencja generalna, 22 XI), NP I, s. 86-88; toż: *La virtù della temperanza*, IGP I, s. 185-188.

1979

5. *Zwycięstwo wiary i miłości nad nienawiścią* (Przemówienie w Oświęcimiu–Brzezince, 7 VI), NP II, 1, s. 683-686; toż: *Vittoria della fede e dell’amore sull’odio*, IGP II, [1], s. 1482-1487.

6. *Sport – szkołą autentycznej cnoty ludzkiej* (Do uczestników mistrzostw narciarstwa wodnego, Castel Gandolfo, 31 VIII), NP II, 2, s. 102-103; toż: *Lo sport, scuola di autentica virtù umana*, IGP II, 2, s. 205-206.

7. *Sport jako szkoła dzielności i narzędzie zjednoczenia między narodami* (Do Włoskiego Krajowego Komitetu Olimpijskiego, 20 XII), NP II, 2, s. 710-711; toż: *Lo sport come palestra di virtù e strumento di unione tra i popoli*, IGP II, 2, s. 1469-1471.

1980

8. *Niezwyńczona wierność Chrystusowi*, (Anioł Pański, 26 XII), NP III, 1, s. 901; toż: *Invitta fedeltà alla perfezione di Cristo*, IGP III, 2, s. 1806-1807.

1981

9. *W świętości i we czci* (Audiencja generalna, 28 I), NP IV, 1, s. 88-91; toż: *Santità e rispetto del corpo nella dottrina di San Paolo*, IGP IV, 1, s. 177-183.

10. *Sakrament pojednania kształtuje chrześcijańskie sumienia* (Do penitencjarzy czterech bazylik patriarchalnych w Rzymie, 30 I), NP IV, 1, s. 94-97; toż: *Il sacramento della riconciliazione costruisce le coscienze cristiane*, IGP IV, 1, s. 190-195.

1982

11. *Prawdziwa wolność człowieka* (Anioł Pański, 7 III), NP V, 1, s. 319-320; toż: *Il Signore conceda al Guatemala una pace stabile e sicura*, IGP V, 1, s. 753-755.

12. *Rozumieć i miłować coraz głębiej przykazania Boże* (Homilia w parafii Chrystusa Ukrzyżowanego w Rzymie, 14 III), NP V, 1, s. 375-378; toż: *Comprendere e amare sempre più profondamente i comandamenti divini che sono la via dell'uomo*, IGP V, 1, s. 864-870.

13. *La vocazione alla castità nella realtà della vita terrena* [Powołanie do czystości w warunkach życia doczesnego], IGP V, 1, s. 878-881.

14. *Duch przekona świat o grzechu* (Anioł Pański, 28 III), NP V, 1, s. 460-462; toż: *Riconciliazione e penitencia*, IGP V, 1, s. 1027-1029.

15. *Skauting ćwiczy w trudnych cnotach* (Do Rady Generalnej AGESCI, 30 IV), NP V, 1, s. 618-620; toż: *Lo scautismo allena alle virtù difficili*, IGP V, 1, s. 1374-1376.

16. *Kościół upatruje w sporcie czynnik wychowania moralnego i społecznego* (Do uczestników 85. sesji Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, 27 V), NP V, 1, s. 817-818; toż: *La Chiesa vede nello sport un fattore d'educazione morale e sociale*, IGP V, 2, s. 1873-1875.

17. *Dobro – zło* (Homilia podczas Mszy św. w Rimini, 29 VIII), NP V, 2, s. 322-325; toż: *Vivere un cristianesimo maturo non comporta una fuga dal mondo*, IGP V, 3, s. 347-349.

18. *Przykłady męstwa i pokory dla dzisiejszego świata* (Ogłoszenie nowych błogosławionych, 3 X), NP V, 2, s. 484-488; toż: *Esempi di forza e umiltà per il mondo d'oggi*, IGP V, 3, s. 659-665.

19. *Męczennik miłości* (Homilia na kanonizację bł. Maksymiliana Kolbe, 10 X), NP V, 2, s. 531-533; toż: *Il sacrificio di tutta la sua vita sigillata con la morte di martire per un fratello*, IGP V, 3, s. 753-759.

20. *Kształtować sumienia prawdziwie chrześcijańskie* (Do uczestników spotkania na temat moralności publicznej, 29 XI), NP V, 2, s. 873-875; toż: *Formare coscienza autenticamente cristiane per restituire all'uomo sensibilità morale*, IGP V, 3, s. 1475-1480.

21. Do Rady Międzynarodowej Federacji Narciarskiej (6 XII), NP V, 2, s. 901-902; toż: *Al Consiglio della Federazione Internazionale dello Sci*, IGP V, 3, s. 1535-1536.

1983

22. „Człowiek pożądliwości” jest równocześnie człowiekiem „wezwania” (Audiencja generalna, 9 II), NP VI, 1, s. 170-173; toż: *La concupiscenza non impedisce di rileggere nella verità il „linguaggio del corpo”*, IGP VI, 1, s. 365-372.

23. *Chrystus was potrzebuje* (Przemówienie do młodzieży, San José 3 III), NP VI, 1, s. 259-262; toż: *Cristo ha bisogno di voi e vi convoca nella Chiesa*, IGP VI, 1, s. 550-555.

24. *Poświęcenie i ofiara: cnoty oparte na orędziu Chrystusa* (Homilia w czasie Mszy św. dla uczniów ze Szkoły Karabinierów, 9 IV), NP VI, 1, s. 431-434; toż: *Dedizione e sacrificio: virtù fondate nel messaggio di Cristo*, IGP VI, 1, s. 916-920.

25. *Zrehabilitować cnotę miłosierdzia* (Do delegatów „Caritas Internationalis”, 30 V), NP VI, 1, s. 665-668; toż: *Riabilitare la virtù della carità*, IGP VI, 1, s. 1399-1404.

26. Przemówienie do młodzieży z całej Polski po Mszy świętej koncelebrewanej pod przewodnictwem Józefa Kard. Glempa, Prymasa Polski (Jasna Góra, 18 VI), NP VI, 1, s. 750-753; toż: *Vegliare sulla vita sociale e perseverare nella speranza*, IGP VI, 1, s. 1562-1567.

27. *Podstawa etyki chrześcijańskiej: związek pomiędzy prawdą i wolnością* (Audiencja generalna, 13 VII), NP VI, 2, s. 31-32; toż: *L'etica cristiana si fonda sull'armonia tra verità e libertà*, IGP VI, 2, s. 68-70.

28. *Wolność osoby i moralność czynu ludzkiego* (Audiencja generalna, 20 VII), NP VI, 2, s. 45-46; toż: *Libertà della persona e moralità dell'atto umano*, IGP VI, 2, s. 93-95.

29. *Stosunek pomiędzy prawem moralnym i wolnością* (Audiencja generalna, 27 VII), NP VI, 2, s. 61-63; toż: *Il rapporto tra legge morale e libertà*, IGP VI, 2, s. 124-126.

1984

30. *Pojednanie z Bogiem i braćmi* (Audiencja generalna, 29 II), NP VII, 1, s. 258-261; toż: *Il perdono di Dio ci provoca ad una conversione radicale*, IGP VII, 1, s. 566-568.

31. *Zadośćuczynienie* (Audiencja generalna, 7 III), NP VII, 1, s. 290-293; toż: *Il Papa ricorda che la vita è una lotta contro il male*, IGP VII, 1, s. 631-633.

32. *Uznanie własnej winy* (Audiencja generalna, 14 III), NP VII, 1, s. 316-317; toż: *L'esame di coscienza è confronto con la legge morale*, IGP VII, 1, s. 681-683.

33. *Wyznanie grzechów* (Audiencja generalna, 21 III), NP VII, 1, s. 337-338; toż: *L'accusa personale delle colpe come elemento insostituibile della penitenza*, IGP VII, 1, s. 720-722.

34. *Osobisty charakter przebaczenia* (Audiencja generalna, 28 III), NP VII, 1, s. 394-396; toż: *L'assoluzione è il „giudizio” di Dio sull'agire cattivo dell'uomo*, IGP VII, 1, s. 854-856.

35. *Częsta spowiedź* (Audiencja generalna, 11 IV), NP VII, 1, s. 456-458; toż: *Anche le colpe veniali infliggono ferite pericolose*, IGP VII, 1, s. 981-983.

36. *Sprawiedliwość wymaga słuszności i miłości* (Do prawników chrześcijańskich, 14 IV), NP VII, 1, s. 474-476; toż: *La giustizia esige equità ed amore*, IGP VII, 1, s. 1016-1018.

37. *Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój* (Homilia podczas Mszy św. o sprawiedliwość i pokój, Ottawa 20 IX), NP VII, 2, s. 314-321; toż: *Non bisogna permettere che la coscienza morale dell'umanità si arrenda alla violenza*, IGP VII, 2, s. 644-651.

38. *Cnota wstrzemięźliwości* (Audiencja generalna, 24 X), NP VII, 2, s. 504-506; toż: *La continenza protegge la dignità dell'atto coniugale*, IGP VII, 2, s. 1013-1017.

39. *Do włoskich lekarzy sportowych: pomagajcie atletom pozostawać zawsze ludźmi* (26 XI), NP VII, 2, s. 650-652; *Ai medici italiani di calcio: aiutate gli atleti a rimanere sempre uomini*, IGP VII, 2, s. 1305-1308.

1985

40. *Czyny pokutne* (Anioł Pański, 3 III), NP VIII, 1, s. 317-318; toż: *La vera conversione esige atti di penitentia*, IGP VIII, 1, s. 582-583.

401. *Post* (Anioł Pański, 10 III), NP VIII, 1, s. 340-341; toż: *La disciplina penitenziale è uno stimolo alla libertà*, IGP VIII, 1, s. 628-629.

42. *Jatmużna* (Anioł Pański, 17 III), NP VIII, 1, s. 356-358; toż: *Il drama della fame interpella ogni coscienza*, IGP VIII, 1, s. 658-660.

1986

43. *Wartości oparte na antropologii „Doktora Powszechnego”*: *sprawiedliwość, wolność i pokój* (Do uczestników międzynarodowego zjazdu „Stowarzyszenia św. Tomasz”, 4 I), NP IX, 1, s. 8-11; toż: *Fondati sull'antropologia del „Dottore Comune” i valori della giustizia, della libertà e della pace*, IGP IX, 1, s. 18-24.

44. *Uznaję nieprawość swoją* (Anioł Pański, 16 II), NP IX, 1, s. 245-246; toż: *Soltanto nella verità l'uomo si incontra con Dio*, IGP IX, 1, s. 473-475.

45. *Paenitemini!* (Anioł Pański, 2 III), NP IX, 1, s. 295-296; toż: *L'uomo non si abitui a vivere col peccato*, IGP IX, 1, s. 583-584.

46. *W stronę sakramentu pojednania* (Anioł Pański, 16 III), NP IX, 1, s. 367-368; toż: *Il Sacramento della Riconciliazione restituisce la gioia agli uomini*, IGP IX, 1, s. 717-718.

47. *W sporcie żyją wartości pokoju, do których aspiruje młodzież* (Audiencja dla tenisistów uczestniczących w Mistrzostwach Italii, 15 V), NP IX, 1, s. 727-728; toż: *Nello sport vivono i valori di pace ai quali aspira la gioventù*, IGP IX, 1, s. 1438-1440.

48. *Program duchowy, który wymaga codziennej ascezy* (List na Światowe Spotkanie Małżonków, 28 V), NP IX, 1, s. 841-842; toż: *Un programma di spiritualità che richiede un ascetismo quotidiano*, IGP IX, 1, s. 1708-1713.

49. *Grzech człowieka a stan pierwotnej sprawiedliwości* (Audiencja generalna, 3 IX), ORpol. 7(1986) nr 9, s. 14; toż: *Il peccato dell'uomo e lo stato di giustizia originale*, IGP IX, 2, s. 524-527.

50. *Pierwszy grzech w dziejach człowieka: peccatum originale* (Audiencja generalna, 10 IX), ORpol. 7(1986) nr 9, s. 14-15; toż: *Il primo peccato nella storia dell'uomo: „Peccatum originale”*, IGP IX, 2, s. 584-589.

51. *Powszechność grzechu w dziejach człowieka: jego dziedziczny charakter* (Audiencja generalna, 17 IX), ORpol. 7(1986) nr 9, s. 15; toż: *L'universalità del peccato nella storia dell'uomo*, IGP IX, 2, s. 628-633.

52. *Nauka Kościoła o grzechu pierwotnym* (Audiencja generalna, 24 IX), ORpol. 7(1986) nr 9, s. 15-16; toż: *L'insegnamento della Chiesa sul peccato originale*, IGP IX, 2, s. 701-704.

53. *Nauka Kościoła o grzechu pierwotnym (II)* (Audiencja generalna, 1 X), ORpol. 7(1986) nr 10, s. 5; toż: *Le conseguenze del peccato originale*, IGP IX, 2, s. 759-763.

54. *Stan człowieka upadłego (status naturae lapsae)* (Audiencja generalna, 8 X), ORpol. 7(1986) nr 10, s. 5-6; toż: „*Status*” *dell'uomo decaduto*, IGP IX, 2, s. 969-973.

55. *Grzech: złamanie przymierza* (Audiencja generalna, 29 X), ORpol. 7(1986) nr 10, s. 7; toż: *Peccato: rottura dell'alleanza con Dio*, IGP IX, 2, s. 1286-1291.

56. *Grzech osobisty* (Audiencja generalna, 5 XI), ORpol. 7(1986) nr 10, s. 7-8; toż: *Il peccato dell'uomo e il „peccato del mondo”*, IGP IX, 2, s. 1340-1345.

57. *Grzech jako „alienacja”* (Audiencja generalna, 12 XI), ORpol. 7(1986) nr 10, s. 8; toż: *Il peccato come alienazione dell'uomo*, IGP IX, 2, s. 1406-1412.

1987

58. *Nawrócenie jest odbudowaniem prawdy* (Homilia podczas Mszy św. w bazylice św. Sabiny w Rzymie, Środa Popielcowa, 4 III), ORpol. 8(1987) nr 3, s. 16-17; toż: *Quaresima: la ricostruzione della verità di tutto ciò che facciamo e che siamo*, IGP X, 1, s. 499-501.

59. *Dla chrześcijanina sytuacja nigdy nie jest beznadziejna* (Spotkanie z młodzieżą na Westerplatte, 12 VI), ORpol. 8(1987) nr 5 bis, s. 2-3; toż: *L'eroismo odierno di un giovane è il coraggio di persistere in una testimonianza di fede*, IGP X, 1, s. 2150-2158.

60. *Wychowywanie ludzkiej wolności* (Do biskupów polskich przybyłych z wizytą „ad limina”, 17 XII), ORpol. 8(1987) nr 11-12, s. 6-7; toż: *Dall'Atto del millennio l'impegno pastorale ad educare all'uso della libertà nella verità*, IGP X, 3, s. 1435-1440.

1988

61. *Chrystus jest Zbawicielem, wyzwala bowiem człowieka z niewoli grzechu* (Audiencja generalna, 27 VII), ORpol. 9(1988) nr 7, s. 9; toż: *Gesù liberatore: egli libera l'uomo dalla schiavitù del peccato*, IGP XI, 3, s. 183-188.

62. *Przeszedł przez to miasto człowiek pokorny, ufny i mężny* (Homilia podczas Mszy św. w stulecie śmierci św. Jana Bosco, Turyn, 4 IX), ORpol. 9(1988) nr 9, s. 25-26; toż: *Il grande carisma di Don Bosco: il bambino visto nella prospettiva definitiva della vocazione di ogni uomo*, IGP XI, 3, s. 579-586.

1989

63. *Dar Rady* (Anioł Pański, 7 V), ORpol. 10(1989) nr 5-6, s. 11; toż: *Il dono del Consilio illumina la coscienza nelle scelte morali*, IGP XII, 1, s. 1191-1192.

64. *Dar Męstwa* (Anioł Pański, 14 V), ORpol. 10(1989) nr 5-6, s. 11; toż: *Il dono della fortezza dà vigore alla virtù di chi non scende a compromessi nell'adempimento del proprio dovere*, IGP XII, 1, s. 1237-1258.

65. *Parakletos – Duch Prawdy* (Audiencja generalna, 17 V), ORpol. 10(1989) nr 5-6, s. 7; toż: *Parakletos – lo Spirito di verità*, s. 1264-1269.

66. *Dar Pobożności* (Anioł Pański, 28 V), ORpol. 10(1989) nr 5-6, s. 11; toż: *Il dono della pietà, radice della nuova comunità umana che si basa sulla civiltà dell'amore*, IGP XII, 1, s. 1376-1378.

67. *Dar Bojaźni Bożej* (Anioł Pański, 11 VI), ORpol. 10(1989) nr 5-6, s. 12; toż: *Da questo santo e giusto timore dipende tutta la pratica delle virtù cristiane*, IGP XII, 1, s. 1643-1645.

1990

68. *Człowiek Ośmiu Błogosławieństw* (Homilia podczas beatyfikacji Piotra Jerzego Frassatiego, 20 V), ORpol. 11(1990) nr 5, s. 14; toż: *Pier Giorgio Frassati testimonia che solo la rivoluzione della carità può accendere nel cuore degli uomini la speranza di un futuro migliore*, IGP XIII, 1, s. 1358-1362.

69. *Męstwo, które przerasta lęk* (Homilia w uroczystość świętych Piotra i Pawła, 29 VI), ORpol. 11(1990) nr 6, s. 30; toż: *La Chiesa accorre oggi presso le tombe degli Apostoli per ottenere la potenza che scaturisce dall'amore*, IGP XIII, 1, s. 1736-1740.

70. *Miłość – zawsze potężniejsza niż grzech* (Homilia w bazylice Matki Boskiej Większej, 8 XII), ORpol. 11(1990) nr 12, s. 8; toż: *Nella luce dell'Immacolata l'evento della „nuova Pentecoste”*, IGP XIII, 2, s. 1581-1584.

1991

71. *Pokuta jest warunkiem prawdziwej radości* (Homilia podczas Mszy św. w Środę Popielcową, 13 II), ORpol. 12(1991) nr 2-3, s. 40; toż: *Non possiamo qui vivere in astro modo se non ricordando a Dio*, IGP XIV, 1, s. 368-370.

72. *Prawe sumienie* (Cykl Jasnogórski, 27 II), ORpol. 12(1991) nr 2-3, s. 50; toż: *Ai pellegrini venuti dalla Polonia*, IGP XIV, 1, s. 429-430.

73. *Abyśmy umieli nazywać dobro dobrem, a zło złem* (Cykl Jasnogórski, 6 III), ORpol. 12(1991) nr 2-3, s. 50; toż: *Ai pellegrini venuti dalla Polonia*, IGP XIV, 1, s. 479-480.

74. *„Nie zabijaj”*: *przeciwko uzurpacji Bożej władzy nad życiem i śmiercią* (Homilia podczas Mszy św. w Radomiu, 4 VI), ORpol. 12(1991) nr 5, s. 34-36; toż: *Alle vittime della crudeltà umana nel nostro secolo si aggiunge il grande cimitero dei non-nati e degli indifesi*, IGP XIV, 1, s. 1467-1472.

75. *Co się stało z przykazaniem „nie cudzołóż” w naszym polskim życiu?* (Homilia podczas Mszy św. w Łomży, 4 VI), ORpol. 12(1991) nr 5, s. 39-40; toż: *Che la società si liberi dall'illusione di quella libertà con cui si cerca di offuscare la realtà della disolutezza*, IGP XIV, 1, s. 1477-1482.

76. *„Nie kradnij”* *znaczy także nie nadużywaj twojej władzy nad własnością* (Homilia podczas Mszy św. w Białymstoku, 5 VI), ORpol. 12(1991) nr 5, s. 46-49; toż: *La Beata Bolesława, mediante l'amore al suo popolo, fu l'ispiratrice dell'ecumenismo nella vita quotidiana*, IGP XIV, 1, s. 1495-1503.

77. *Wielka praca nad mową* (Homilia podczas Mszy św. w Olsztynie, 6 VI), ORpol. 12(1991) nr 5, s. 57-60; toż: *La libertà fuori della verità è solo apparenza e schiavitù*, IGP XIV, 1, s. 1523-1530.

78. *Jaka wolność? Jaka Europa?* (Homilia podczas Mszy św. we Włocławku, 7 VI), ORpol. 12(1991) nr 6, s. 6-8; toż: *Il cuore trafitto sulla croce è il frutto dell'eterno amore di Dio per l'uomo*, IGP XIV, 1, s. 1549-1555.

79. *Niechaj nikt nie bogaci się kosztem bliźniego* (Homilia podczas Mszy św. w Płocku, 7 VI), ORpol. 12(1991) nr 6, s. 9-11; toż: *Mai a nessuno è lecito tendere ai beni materiali violando la legge morale o i diritti di un altro uomo*, IGP XIV, 1, s. 1559-1564.

80. *Protest błogosławionego o. Rafała* (Homilia podczas Mszy św. na Agrykoli w Warszawie, 9 VI), ORpol. 12(1991) nr 6, s. 37-39; toż: *È davanti a noi l'esame della nostra libertà*, IGP XIV, 1, s. 1626-1634.

81. *Duch Święty – źródło chrześcijańskiego męstwa* (Audiencja generalna, 26 VI), ORpol. 12(1991) nr 7, s. 39-40; toż: *Lo Spirito Santo, generatore della fortezza cristiana*, IGP XIV, 1, s. 1790-1794.

82. *Bądźcie chrześcijanami konsekwentnymi i odważnymi* (Spotkanie z młodzieżą, Budapeszt 19 VIII), ORpol. 12(1991) nr 9-10, s. 26-28; toż: *Inseritevi di nuovo nel fiume della storia europea con la ricchezza delle vostre tradizioni cristiane*, IGP XIV, 2, s. 370-376.

83. *Etyka – fundament życia ludzkiego we wszystkich wymiarach* (Przemówienie do uczestników III Kongresu Międzynarodowego Towarzystwa św. Tomasza z Akwiny, 28 IX), ORpol. 12(1991) nr 12, s. 30-32; toż: *I valori etici sono la via per la salvezza della società*, IGP XIV, 2, s. 667-672.

1992

84. *Trzeba rozrywać serca, aby nie zaskorupiały w grzechu* (Homilia podczas Mszy św. w Środę Popielcową, 4 III), ORpol. 13(1992) nr 6, s. 26-27; toż: *Occore rientrare in se stessi perchè il peccato non diventi abitudine*, IGP XV, 1, s. 549-551.

85. *Przykazanie miłości Boga i człowieka – syntezą świętości* (Homilia podczas beatyfikacji Josemarii Escrivy de Balaguera i Giuseppiny Bakhity, 17 V), ORpol. 13(1992) nr 7, s. 5-7; toż: *Un incontro che parla a tutto il mondo*, IGP XV, 1, s. 1468-1473.

86. *Wolni – aby miłować. Wolni – aby służyć* (Homilia podczas Mszy św. w kościele św. Stanisława Biskupa w Rzymie, 28 VI), ORpol. 13(1992) nr 8-9, s. 49-50; toż: *Nella prospettiva della Croce la libertà si presenta come dono e vocazione*, IGP XV, 1, s. 1977-1481.

1993

87. *List Ojca Świętego do Arcybiskupa Sarajewa o katastrofalnej sytuacji materialnej i moralnej spowodowanej wojną w Bośni i Hercegowinie* (2 II), ORpol. 14(1993) nr 4, s. 7-8; toż: *Dobbiamo aiutare le donne così dolorosamente offese a trasformare l'atto di violenza in un atto di amore e di accoglienza*, IGP XVI, 1, s. 241-243.

88. *Trzeba żyć w całej prawdzie* (Homilia podczas Mszy św. w Środę Popielcową, 24 II), ORpol. 14(1993) nr 4, s. 46-47; toż: *La Quaresima, tempo di conversione nella prospettiva della risurrezione e della vita*, IGP XVI, 1, s. 522-524.

89. *Encyklika „Veritatis splendor” [...] o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła* (6 VIII), ORpol. 14(1993) nr 10, s. 4-47; toż: *Lettera Enciclica a tutti i Vescovi della Chiesa Cattolica „Veritatis splendor”*, IGP XVI, 2, s. 156-375.

90. *Umacniajcie wasze męstwo* (Homilia podczas Mszy św. w parku „Meža”, Ryga 8 IX), ORpol. 14(1993) nr 12, s. 32-33; toż: *Dopo lunghi anni di passione e di Croce in Lenonia rinasce la speranza*, IGP XVI, 2, s. 701-708.

91. *Sumienie głosem Boga* (Anioł Pański, 7 XI), ORpol. 15(1994) nr 1, s. 50-51; toż: *La forza vincolante della coscienza deriva dalla legge morale*, IGP XVI, 2, s. 1236-1237.

1994

92. *Wezwanie do zachowania praktyki postu* (Audiencja dla duchowieństwa diecezji rzymskiej, 17 II), ORpol. 15(1994) nr 4, s. 23-25; toż: *Il nostro tempo esige la forza spirituale del digiuno*, IGP XVII, 1, s. 507-509.

93. *Nie wolno fałszować norm moralnych* (Anioł Pański, 20 II), ORpol. 15(1994) nr 4, s. 39; toż: *Con la risoluzione del Parlamento Europeo si è chiesto di legittimare un disordine morale*, IGP XVII, 1, s. 537-540.

94. *Wychowanie człowieka do wartości moralnych* (Do uczestników XIV Światowego Kongresu Szkół Katolickich, 3 III), ORpol. 15(1994) nr 5, s. 16-17; toż: *I Governi hanno il dovere di rendere possibile ai genitori l'esercizio della libertà di scelta della scuola per i figli*, IGP XVII, 1, s. 615-619.

95. *Droga doskonałości* (Audiencja generalna, 9 XI), ORpol. 16(1995) nr 2, s. 46-47; toż: *La via della perfezione*, IGP XVII, 2, s. 652-662.

1995

96. *Człowiek może pokonać wszystkie pokusy życia* (Homilia podczas Mszy św. w parafii MB Nieustającej Pomocy w Rzymie, 5 III), ORpol. 16(1995) nr 5, s. 21-22; toż: *L'omelia durante la celebrazione eucaristica*, IGP XVIII, 1, s. 471-475.

97. *Polska potrzebuje dzisiaj ludzi sumienia*, (Homilia podczas Mszy św. w Skoczowie, 22 V), ORpol. 16(1995) nr 7, s. 26-28; toż: *Oggi la Polonia ha urgente bisogno soprattutto di uomini di coscienza!*, IGP XVIII, 1, s. 1382-1390.

98. *Prawda musi kształtować całe życie człowieka* (Spotkanie z Episkopatem Belgii, Bruksela 4 VI), ORpol. 16(1995) nr 8-9, s. 30-31; toż: *Solo nella verità si può realizzare la svolta culturale necessaria oggi per edificare una cultura della vita*, IGP XVIII, 1, s. 1659-1664.

99. *Ameryka musi odnaleźć pełnię wolności w prawdzie* (Homilia podczas Mszy św. w Baltimore, 8 X), ORpol. 17(1996) nr 1, s. 20-22; toż: *La sfida che l'America deve affrontare oggi è quella di trovare la pienezza della libertà nella verità*, IGP XVIII, 2, s. 782-789.

100. *Bóg będzie nas sądził z uczynków miłości* (Homilia podczas Mszy św. z okazji III Kongresu Kościoła w Italii, Palermo 23 XI), ORpol. 17(1996) nr 2, s. 41-42; toż: *La Chiesa è cristocentrica! La vita dell'umanità è cristocentrica! L'amore è cristocentrico!*, IGP XVIII, 2, s. 1207-1212.

1996

101. *Potrzeba umartwienia* (Anioł Pański, 3 III), ORpol. 17(1996) nr 6, s. 40-41; toż: *Con la penitentia la volontà umana si irrobustisce ed è pronta ad obbedire alla legge di Dio*, IGP XIX, 1, s. 495-496.

102. *Wartość postu* (Anioł Pański, 10 III), ORpol. 17(1996) nr 6, s. 41; toż: *Il digiuno: sobrietà, terapia dell'anima, recupero dell'interiorità*, IGP XIX, 1, s. 544-545.

103. *Sakrament pokuty wielkim darem Bożego miłosierdzia* (Przesłanie do uczestników kursu zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską, 22 III), ORpol. 17(1996) nr 6, s. 10-12; toż: *L'accusa completa dei peccati mortali in confessione non è peso arbitrariamente imposto ma mezzo di liberazione*, IGP XIX, 1, s. 585-590.

104. *Bądźcie nieugięci, gdy trzeba bronić prawdy* (Spotkanie z młodzieżą, Como 5 V), ORpol. 17(1996) nr 7-8, s. 22-25; toż: *Avete un compito urgente: custodire il sorriso del mondo che ha bisogno di incontrare persone liete e capaci di futuro*, IGP XIX, 1, s. 1156-1162.

105. *Człowiek jest powołany do wolności* (Przemówienie przed Bramą Brandenburską, Berlin 23 VI), ORpol. 17(1996) nr 9, s. 29-31; toż: *L'uomo è chiamato alla libertà. Annunzio a tutti voi che mi ascoltate: la pienezza e la compiutezza di questa libertà ha un nome: Gesù Cristo*, IGP XIX, 1, s. 1610-1616.

106. *Przebacz, a zaznasz pokoju* (Orędzie na XXX Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 1997, 8 XII), ORpol. 18(1997) nr 1, s. 4-8; toż: *Offri il perdono, ricevi la pace*, IGP XIX, 2, s. 928-939.

1997

107. *Formacja prawego sumienia* (Przemówienie do uczestników kursu zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską, 17 III), ORpol. 18(1997) nr 6, s. 37-38; toż: *È pretestuoso contrapporre i diritti della coscienza al vigore obiettivo della legge interpretata dalla Chiesa*, IGP XX, 1, s. 471-475.

108. *Eucharystia szkołą wolności i solidarności międzyludzkiej* (Homilia podczas „Statio Orbis” na zakończenie 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego, Wrocław 1 VI), ORpol. 18(1997) nr 7, s. 13-16; toż: *Dall'Eucaristia l'ordine della libertà e la solidarietà interumana*, IGP XX, 1, s. 1329-1237.

109. *Trzeba odróżniać prawdziwych nauczycieli od fałszywych* (Przesłanie do instruktorów katolickiego skautingu we Włoszech, 2 VIII), ORpol. 18(1997) nr 11, s. 7-8; toż: *Non abbiate timore di proporre tutto l'insegnamento di Cristo, insegnamento arduo ma mai deludente*, IGP XX, 2, s. 80-84.

110. *Sprawiedliwość każdego człowieka źródłem pokoju dla wszystkich* (Orędzie na XXXI Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 1998 r., 8 XII), ORpol. 19(1998) nr 1, s. 4-8; toż: *Dalla giustizia di ciascuno nasce la pace per tutti*, IGP XX, 2, s. 949-959.

1998

111. *Szczęście osiąga się przez ofiarę* (Homilia podczas Mszy św. na placu Ignacio Agramonte, Camagüey, 23 I), ORpol. 19(1998) nr 3, s. 16-18; toż: *Coraggiosi nella verità, audaci nella libertà, costanti nella responsabilità, generosi nell'amore, invincibili nella speranza*, IGP XXI, 1, s. 169-174.

112. *Odnowa człowieka i społeczeństwa dokonuje się za sprawą odnowy sumień* (Przemówienie do biskupów polskich, 14 II), ORpol. 19(1998) nr 3, s. 43-47; toż: *Un vero rinnovamento dell'uomo e della società si opera sempre mediante il rinnovamento delle coscienze*, IGP XXI, 1, s. 343-354.

113. *Sakrament pokuty w życiu Kościoła* (Przesłanie do Penitencjarii Apostolskiej, 20 III), ORpol. 19(1998) nr 5-6, s. 4-6; toż: *Gesù è l'unico ed assoluto Salvatore di tutti gli uomini e di tutto l'uomo. In questa prospettiva di integrale salvezza va concepito il sacramento della penitenza*, IGP XXI, 1, s. 572-579.

114. *Trzeba wierzyć świadkom, którzy ponieśli śmierć za prawdę* (Orędzie Wielkanocne „Urbi et Orbi”, 12 IV), ORpol. 19(1998) nr 5-6, s. 32-33; toż: *La festa di tutti i testimoni di generazione in generazione*, IGP XXI, 1, s. 742-752.

1999

115. *Czas nawrócenia* (Katecheza w Środę Popielcową, 17 II), ORpol. 20(1999) nr 4, s. 38-39; toż: *La Quaresima è il tempo di una particolare sollecitudine di Dio*, IGP XXII, 1, s. 386-389.

116. *Dobre uczynki* (Anioł Pański, 28 II), ORpol. 20(1999) nr 4, s. 40-41; toż: *La carità non è autentica se cerca la lode degli uomini*, IGP XXII, 1, s. 447-448.

117. *Sakrament pojednania w Roku Wielkiego Jubileuszu* (Przemówienie do uczestników kursu zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską, 13 III) ORpol. 20(1999) nr 9-10, s. 32-34; toż: *L'anno giubilare, grazie al sacramento della penitentia, deve essere un modo speciale anno del grande perdono e della piena riconciliazione*, IGP XXII, 1, s. 516-521.

118. *Ojciec – wymagająca miłość* (Audiencja generalna, 7 IV), ORpol. 20(1999) nr 7, s. 49-50; toż: *Il Padre: amore esigente*, IGP XXII, 1, s. 726-729.

119. *Szczęśliwi, którzy strzegą przykazań* (Homilia podczas nabożeństwa czerwcowego, Elbląg 6 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 17-19; toż: *Da mille anni sant'Adalberto ci dice, con la testimonianza del suo martirio, che la santità si consegue mediante il sacrificio*, IGP XXII, 1, s. 1215-1221.

120. *Błogosławieni, którzy cierpią dla sprawiedliwości*, Homilia podczas Mszy św., Bydgoszcz 7 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 23-25; toż: *A noi è stata concessa in Cristo la grazia non soltanto di credere in Lui, ma anche di soffrire per Lui*, IGP XXII, 1, s. 1225-1232.

121. *Tylko czyste serce może w pełni miłować Boga* (Homilia podczas Mszy św., Sandomierz 12 VI), ORpol. 20(1999) nr. 8, s. 65-67; toż: *Annunziate al mondo la „buona novella” sulla purezza del cuore e trasmettete il messaggio della civiltà dell'amore*, IGP XXII, 1, 1311-1317.

122. *Świat pracy potrzebuje ludzi prawego sumienia* (Homilia podczas Liturgii Słowa, Sosnowiec 14 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 93-95; toż: *Il mondo del lavoro ha bisogno di uomini di retta coscienza. Il mondo del lavoro attende dalla Chiesa il servizio della coscienza*, IGP XXII, 1, s. 1356-1362.

123. *Droga nawrócenie jako wyzwolenie od zła* (Audiencja generalna, 18 VIII), ORpol. 20(1999) nr 11, s. 32-33; toż: *Il camino di conversione come liberazione dal male*, IGP XXII, 2, s. 178-181.

124. *Przewycięzać osobisty grzech i „struktury grzechu”* (Audiencja generalna, 25 VIII), ORpol. 20(1999) nr 11, s. 34-35; toż: *Combattere il peccato personale e le „strutture di peccato”*, IGP XXII, 2, s. 201-204.

125. *Teologiczna cnota miłości: miłość do Boga* (Audiencja generalna 13 X), ORpol. 21(2000) nr 1, s. 41; toż: *La virtù teologale della carità: amore verso Dio*, IGP, XXII, 2, s. 575-578.

126. *Teologalna cnota miłości: miłość bliźniego* (Audiencja generalna, 20 X), ORpol. 21(2000) nr 1, s. 42; toż: *La virtù teologale della carità: amore verso prossimo*, IGP, XXII, 2, s. 617-619.

2000

127. *Dziesięcioro przykazań prawem miłości i wolności człowieka* (Homilia podczas Liturgii Słowa w klasztorze św. Katarzyny na Górze Synaj, 26 II), ORpol. 21(2000) nr 4, s. 17-19; toż: *Oggi, con grande gioia e con profonda emozione, il Vescovo di Roma è pellegrino sul Monte Sinai*, IGP XXIII, 1, s. 265-269.

128. *Przebaczamy i prosimy o przebaczenie* (Homilia podczas Mszy św. w Dniu Przebaczenia, 12 III), ORpol. 21(2000) nr 6, s. 41-42; toż: *Perdoniamo, e chiediamo perdono!*, IGP XXIII, 1, s. 351-355.

129. *Sakrament spowiedzi darem miłosierdzia Bożego* (Przesłanie do kard. Wiliama Wakefielda Bauma, 1 IV), ORpol. 21(2000) nr 6, s. 5-7; toż: *Il ministro del sacramento della penitenza è maestro, è testimone, e, col Padre, è padre della vita divina*, IGP XXIII, 1, s. 524-528.

130. *Nigdy nie ugięli się przed mocą zła* (Homilia podczas Ekumenicznego Wspomnienia Świadców Wiary XX wieku, 7 V), ORpol. 21(2000) nr 7-8, s. 32-34; toż: *I martiri: lievito della storia del Novecento*, IGP XXIII, 1, s. 772-776.

131. *Rachunek sumienia dla sportu* (Homilia podczas Mszy św. na stadionie olimpijskim w Rzymie, 29 X), ORpol. 22(2001) nr 1, s. 20-21; toż: *Un esame di coscienza per lo sport*, IGP XXIII, 2, s. 728-732.

132. *List apostolski „motu proprio” o ogłoszeniu św. Tomasza Morusa patronem rządzących i polityków* (31 X), ORpol. 22(2001) nr 1, s. 9-11; toż: *E sancti Thomae Mori*, IGP XXIII, 2, s. 737-746.

133. *Chrześcijanin jako polityk i ustawodawca* (Przemówienie podczas Jubileuszu Parlamentarzystów i Polityków, 4 XI), ORpol. 22(2001) nr 1, s. 23-25; toż: *Il legislatore Cristiano non può scendere a compromessi sulla vita e sulla famiglia fondata sul matrimonio tra un uomo e una donna*, IGP XXIII, 2, s. 769-774.

134. *Bądźcie ludźmi pokoju i sprawiedliwości* (Homilia podczas Mszy św. z okazji Jubileuszu Wojska i Policji, 19 XI), ORpol. 22(2001) nr 2, s. 34-36; toż: *Coraggiosi costruttori della giustizia e della pace*, IGP XXIII, 2, s. 912-916.

2001

135. *Pojednajcie się z Bogiem* (Homilia podczas Mszy św. w bazylice św. Sabiny, 28 II), ORpol. 22(2001) nr 4, s. 23; toż: *Nello spirito del Grande Giubileo del 2000 intraprendiamo l'itinerario quaresimale*, IGP XXIV, 1, s. 466-468.

136. *Wybierajcie wąską drogę Bożych przykazań* (Spotkanie z młodzieżą, Lwów 26 VI), ORpol. 22(2001) nr 9, s. 30-32; toż: *La libertà è esigente e costa più della schiavitù*, IGP XXIV, 1, s. 1333-1345.

137. *Przyszłość ludzkości zależy od wyboru wartości etycznych* (Przemówienie do prezydenta USA George'a W. Busha, 23 VII), ORpol. 22(2001) nr 10, s. 10-11; toż: *Un mondo globale è essenzialmente un mondo di solidarietà*, IGP XXIV, 2, s. 74-75.

138. *Uniwersytet miejscem zdobywania wiedzy i kształtowania sumienia* (Przemówienie do rektorów wyższych uczelni w Polsce, 30 VII), ORpol. 22(2001) nr 10, s. 11-13.

139. *Psalm 36 – przewrotność grzesznika i dobroć Boga* (Audiencja generalna, 22 VIII), ORpol. 22(2001) nr 10, s. 24-25; toż: *Salmo 35: Malizia del peccatore, bontà del Signore*, IGP XXIV, 2, s. 183-185.

140. *Nie ma pokoju bez sprawiedliwości, nie ma sprawiedliwości bez przebaczenia* (Orędzie na XXXV światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 2002 r., 8 XII), ORpol. 23(2002) nr 2, s. 4-7; toż: *Non c'è pace senza giustizia. Non c'è giustizia senza perdono*, IGP XXIV, 2, s. 1081-1090.

2002

141. *Niezastąpiona wartość sakramentu pokuty* (Przesłanie do spowiedników, 15 III), ORpol. 23(2002) nr 5, s. 15-16; toż: *La celebrazione del Giubileo ci ha ottenuto una rinata consapevolezza del ruolo che il Sacramento della Penitenza svolge nella vita cristiana*, IGP XXV, 1, s. 362-366.

142. *List apostolski motu proprio „Misericordia Dei” o niektórych aspektach sprawowania Sakramentu Pokuty* (7 IV), ORpol. 23(2002) nr 6, s. 4-7; toż: *Misericordia Dei*, IGP XXV, 1, s. 503-519.

143. *Wychowywać do solidarności* (Przemówienie do uczestników VIII Zgromadzenia Ogólnego Papieskiej Akademii Nauk Społecznych, 11 IV) ORpol. 23(2002) nr 28-29; toż: *Educare alla solidarietà*, IGP XXV, 1, s. 535-538.

2003

144. *O godne i owocne sprawowanie sakramentu pokuty* (Przemówienie do uczestników kursu zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską, 28 III), ORpol. 24(2003) nr 6, s. 37-38; toż: *Il sacerdote, ministro del Sacramento della Penitencia, deve referire l'insegnamento genuino della Chiesa senza varianti ideologiche e senza sconti arbitrari*, IGP XXVI, 1, s. 395-397.

145. *Brońmy czystości serca i ciała* (Anioł Pański, 6 VII), ORpol. 24(2003) nr 10, s. 53; toż: *Il messaggio di Santa Maria Goretti: rifiuto di ogni compromesso con il male*, IGP XXVI, 2, s. 32-33.

2004

146. *Psalm 11 – Bóg nadzieją sprawiedliwego* (Audiencja generalna, 28 I), ORpol. 25(2004) nr 4, s. 40-41; toż: *Salmo 10: Nel Signore è la fiducia del giusto*, IGP XXVII, 1, s. 108-110.

147. *Psalm 15 – człowiek sprawiedliwy* (Audiencja generalna, 4 II), ORpol. 25(2004) nr 4, s. 41-42; toż: *Salmo 14: Chi è degno di stare davanti al Signore?*, IGP XXVII, 1, s. 142-144.

148. *Na wyboistej drodze do świętości* (Homilia podczas Liturgii Słowa w Środę Popielcową, 25 II), ORpol. 25(2004) nr 4, s. 26; toż: *Salire lungo il sentiero arduo della santità*, IGP XXVII, 1, s. 257-259.

149. *Psalm 32 – szczęście uwolnionego od winy* (Audiencja generalna, 19 V), ORpol. 25(2004) nr 7-8, s. 49-50; toż: *Salmo 31 – Ringraziamento per il perdono dei peccati*, IGP XXVII, 1, s. 635-637.

150. *Heroizm w życiu codziennym* (Anioł Pański, 29 VIII), ORpol. 25(2004) nr 11-12, s. 44; toż: *I cristiani sono chiamati ad un eroismo quotidiano che può giungere sino al supremo sacrificio del martirio*, IGP XXVII, 2, s. 170-171.

BENEDYKT XVI

2005

1. *Spotkanie Benedykta XVI z duchowieństwem diecezji Aosta* (Introd, 25 VII), ORpol. 26(2005) nr 10, s. 35-41; toż: *Se non ci sono le forze morali negli animi e non c'è la disponibilità a soffrire non si costruisce un mondo migliore*, IB I, s. 349-365.

2. *Nie upadajmy na duchu*, (Anioł Pański, 14 VIII), ORpol. 26(2005) nr 10, s. 50; toż: *Santa Teresa Benedetta della Croce e san Massimiliano Kolbe: fulgidi esempi di eroismo evangelico*, IB I, s. 390-391

3. *Święci zmieniają Kościół i świat* (Homilia podczas czuwania modlitewnego na XX Światowym Dniu Młodzieży, Kolonia 20 VIII), ORpol. 26(2005) nr 10, s. 24-26; toż: *Solo da Dio viene la vera rivoluzione e il cambiamento decisivo del mondo*, IB I, s. 449-454.

4. Encyklika *Deus caritas est* (25 XII), ORpol. 27(2006) nr 3, s. 4-21; toż: *Lettera enciclica [...] „Deus caritas est”* (25 XII), IB I, s. 1050-1126.

2006

5. *Trzeba budować pokój oparty na prawdzie* (Przemówienie do Korpusu Dyplomatycznego akredytowanego przy Stolicy Apostolskiej, 9 I), ORpol. 27(2006) nr 4, s. 20-23; toż: *Giustizia, libertà, perdono e riconciliazione, speranza: formidabili impegni per costruire la pace nella verità*, IB II, 1, s. 43-51.

6. *Giustizia e carità sono „i due aspetti inseparabili dell'unico impegno sociale del cristiano”* [Sprawiedliwość i miłość są „dwoma nieodłącznymi aspektami zaangażowania społecznego chrześcijanina”] (Przemówienie do członków Chrześcijańskiej Unii Przedsiębiorców, 4 III), IB II, 1, s. 285-287.

7. *Jak naprawić demokrację?* (Przemówienie do uczestników spotkania zorganizowanego przez Fundację „Centesimus annus – Pro Pontifice”, 19 V), ORpol. 27(2006) nr 9-10, s. 34-35; toż: *La democrazia raggiungerà la sua piena attuazione solo quando ogni persona ed ogni popolo sarà in grado di accedere ai beni primari*, IB II, 1, s. 642-644.

8. *Irrigare i deserti dell'anima far rifiorire la speranza* [Nawadniać pustynie duszy, by wzmocnić nadzieję] (Anioł Pański, 25 VIII), IB II, 2, s. 233-234.

9. *Osoba ludzka sercem pokoju* (Orędzie na Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 2007 r., 8 XII), ORpol. 28(2007) nr 2, s. 4-8; toż: *La persona umana, cuore della pace*, IB, 2, s. 775-784.

2007

10. *Pomagajcie ludziom budować lepsze życie*, (Przemówienie do członków paryskiej Akademii Nauk Moralnych i Politycznych, 10 II), ORpol. 28(2007) nr 5, s. 36-37; toż: *Il corraggio della verità sull'uomo libera da catene esteriori come la confusione nel campo del matrimonio*, IB III, 1, s. 199-201.

11. *Nessuna legge fatta degli uomini può sovvertire la norma scritta dal Creatore* [Żadne prawo stworzone przez człowieka nie może obalić normy zapisanej przez Stwórcę] (Przemówienie do uczestników Międzynarodowego Kongresu „Moralne prawo naturalne”, zorganizowanego przez Papieski Uniwersytet Laterański, 12 II), III, 1, s. 209-212.

12. *Odpowiedzialność za wychowanie dzieci i młodzieży* (Przemówienie do uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społeczno Przekazu, 9 III), ORpol. 28(2007) nr 6, s. 27; toż: *La grande responsabilità dei mezzi di comunicazione sociale: "educare i bambini e i giovani alla bellezza, alla verità e alla bontà"*, IB III, 1, s. 487-489.

13. *La famiglia formatrice ai valori umani e cristiani* [Rodzina wychowuje do wartości ludzkich i chrześcijańskich] (List do kard. Alfonso López Trujillo, Przewodniczącego papieskiej Rady Rodziny z okazji VI Światowego Spotkania Rodzin w Meksyku, 1 X), IB III, 2, s. 401-402.

14. *Niezbywalna wartość naturalnego prawa moralnego* (Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Międzynarodowej Komisji Teologicznej, 5 X), ORpol. 28(2007) nr 12, s. 18-19; toż: *Creare nella cultura e nella società civile e politica le condizioni necessarie per una piena consapevolezza del valore inalienabile della legge morale naturale*, IB III, 2, s. 418-421.

15. Encyklika *Spe salvi* (30 XI), ORpol. 29(2008) nr 1, s. 4-24; toż: *Lettera Enciclica [...] "Spe salvi"*, IB III, 2, s. 662-746.

16. *Walczcie z relatywizmem, ukazując prawdę o człowieku* (Przemówienie do katolickich organizacji pozarządowych, 1 XII), ORpol. 29(2008) nr 2, s. 41-43; toż: *La verità sull'uomo garantisce la convivenza tra i popoli*, IB III, 2, s. 747-750.

2008

17. *List do diecezji rzymskiej o pilnej potrzebie wychowania* (21 I), ORpol. 29(2008) nr 4, s. 4-6; toż: *La crisi dell'educazione deriva dalla mancanza di fiducia nella vita*, IB IV, 1, s. 116-120.

18. *La crisi nel Kosovo richiede prudenza e moderazione* [Kryzys w Kosowie wymaga roztropności i umiarkowania] (Do nowego ambasadora Serbii, 21 II), IB IV, 1, s. 284-286.

19. *Una pedagogia cristiana attuale per rispondere all'emergenza educativa* [Pedagogia chrześcijańska aktualną odpowiedzią na zagrożenia wychowawcze] (Przesłanie do Rektora Towarzystwa Salezjańskiego ks. Pasquala Chaveza Villanueva z okazji XXVI Kapituły generalnej, 1 III), IB IV, 1, s. 346-351.

20. *Prawa człowieka są wyrazem sprawiedliwości* (Przemówienie na forum Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, Nowy Jork 18 IV), ORpol. 29(2008) nr 5, s. 55-58; toż: *I diritti umani vanno radicati nella giustizia*, IB IV, 1, s. 618-626.

21. *Famiglia, formazione, fede per una società solidale* [Rodzina, wychowanie, wiara dla społeczeństwa solidarnego] (Spotkanie z młodzieżą Sardynii, Cagliari 7 IX), IB IV, 2, s. 400-402.

22. *La crisi coniugale. Da fallimento a passaggio di crescita* [Kryzys małżeński. Przejście od załamania do wzrostu] (Przemówienie do uczestników międzynarodowego spotkania ruchu Retrouvaille, 26 IX), IB IV, 2, s. 400-402.

23. *Dalla crisi economica una spinta a riscoprire semplicità e solidarietà* [Kryzys ekonomiczny impulsem do ponownego odkrycia prostoty i solidarności] (Audiencja generalna, 17 XII), IB IV, 2, s. 847-850.

2009

24. *La famiglia cristiana scuola di obbedienza e luogo di libertà* [Rodzina chrześcijańska szkołą posłuszeństwa i miejscem wolności] (Homilia podczas Mszy św. dla organizatorów VI Światowego Spotkania Rodzin w Meksyku, Kaplica Redemptoris Mater, 2 IV), V, 1, s. 652-653.

25. *Una convivenza umana veramente libera e solidale* [Współżycie ludzkie prawdziwie wolne i solidarne] (Przemówienie do uczestników międzynarodowego kongresu zorganizowanego przez Fundację „Centesimus Annus – Pro Pontifice”, 13 VI), IB V, 1, s. 998-1000.

26. Encyklika *Caritas in veritate* (29 VI), ORpol. 30(2009) nr 9; toż: *Lettera enciclica* [...] „*Caritas in Veritate*”, IB V, 1, s. 1105-1246.

27. „*Miłość w prawdzie*” jest główną siłą napędową rozwoju każdej osoby i całej ludzkości (Audiencja generalna, 8 VII), ORpol. 30(2009) nr 10, s. 28-30.

28. *Rozwiązania obecnych problemów ludzkości nie mogą być tylko techniczne* (Anioł Pański, 12 VII), ORpol. 30(2009) nr 10, s. 37.

29. *Opatrzność sprzyja tym, którzy czynią dobro i zabiegają o sprawiedliwość*, (Anioł Pański, 19 VII), ORpol. 30(2009) nr 10, s. 38-39.

30. *Święci ukazują prawdziwe oblicze Boga i człowieka* (Anioł Pański, 9 VIII), ORpol. 30(2009) nr 10, s. 41.

31. *Słudzy wierni, dobrzy i roztropni* (Homilia podczas Mszy św. i konsekracji nowych biskupów, 12 IX), ORpol. 30(2009) nr 11-12, s. 33-35.

2010

32. „*Kryzys*” sakramentu pokuty jest wyzwaniem przede wszystkim dla kapłanów (Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską, 11 III), ORpol. 31(2010) nr 5, s. 33-34.

33. *Możliwość czynienia pokuty jest darem łaski* (Homilia podczas Mszy św. celebrowanej z członkami Papieskiej Komisji Biblijnej, 15 IV), ORpol. 31(2010) nr 6, s. 40-41.

34. *Trzeba wychowywać nowe pokolenia w duchu służby* (Spotkanie z członkami organizacji zajmujących się duszpasterstwem społecznym, Fatima 13 V), ORpol. 31(2010) nr 7, s. 23-24.

35. *Trzy sposoby propagowania prawdy moralnej w życiu publicznym* (Przemówienie do władz Cypru i korpusu dyplomatycznego, Nikozja 5 VI), ORpol. 31(2010) nr 8-9, s. 10-11.

36. *Świętość nigdy nie wychodzi z mody* (Homilia podczas Mszy św. na placu Garibaldi, Sulmone 4 VII), ORpol. 31(2010) nr 8-9, s. 24-26.